

**UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI”
CLUJ-NAPOCA
INSTITUTUL DE STUDII DOCTORALE
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE
ȘCOALA DOCTORALĂ ISTORIE.
CIVILIZAȚIE. CULTURĂ**

REZUMAT

**EVOLUȚIA ISTORICĂ A DIVORȚULUI ÎN
LEGISLAȚIA ROMÂNEASCĂ DIN PERIOADA
1864-2009**

Conducător de doctorat:
PROF. UNIV. DR. BOLOVAN IOAN

Student-doctorand:
MĂTUȘAN VLADIMIR

2014

CUPRINS

	Pag
Lista abrevierilor.....	5
INTRODUCERE.....	7
CAPITOLUL 1	
PERSPECTIVA ISTORICĂ ASUPRA DIVORȚULUI ÎN SPAȚIUL ROMÂNESC PÂNĂ LA PRIMUL RĂZBOI MONDIAL	15
1.1. Căsătoria în Dreptul Românesc.....	15
1.2. Divorțul în Dreptul Civil.....	29
1.3. Desfacerea Căsătoriei în Dreptul Creștin-Ortodox.....	43
1.4. Desfacerea căsătoriei în legislația anterioară apariției Codului Civil Român de la 1864.....	57
1.5. Analiza divorțului din perspectivă codului civil de la 1864.....	102
1.6. Constituția Romniei de la 1866.....	105
1.7. Aspecte ale divorțului în Transilvania până la primul război mondial.....	120
CAPITOLUL 2	
PROBLEMATICA DIVORȚULUI ÎN PERIOADA INTERBELICĂ	124
2.1. Constituția din 1923	124
2.2. Evoluția Instituției Divorțului de la Constituția din 1923 și până în 1947.....	133
2.3. Studiu de caz privind procedura divorțului în perioada interbelică.....	135
CAPITOLUL 3	
REGLEMENTAREA DIVORȚULUI ÎN PERIOADA COMUNISTĂ.....	137
3.1 Sistemele de reglementare a motivelor de divorț.....	137
3.2. Codul Familiei din 1954 și reglementările ulterioare – Modalitățile de desfacere și de încetare a căsătoriei.....	140
3.3. Evoluția divorțurilor din perioada regimului comunist	156

3.4. Îngrădirile impuse de regimul comunist în privința vieții private și a familiei	159
3.4.1. Analiza motivelor de divorț și îngrădirile impuse de regimul comunist	159
3.4.2. Divorțul în perioada comunistă.....	166
3.5. Practică judiciară.....	168
3.6. Studiu de caz privind procedura de divorț din vina.....	170

CAPITOLUL 4

ROMÂNIA POSTCOMUNISTĂ - REGLEMENTAREA DIVORȚULUI ÎN PERIOADA CUPRINSĂ ÎNTRE 1989-2009.....	173
4.1. Reglementarea motivelor de divorț.....	173
4.2. Evoluția instituției divorțului din perspectiva modificărilor aduse Codului Familiei până în 2009.....	182
4.3. Noutățile în materia dreptului familiei introduse prin Noul Cod Civil din 2009	184
.....	
4.4. Modalitățile de desfacere a căsătoriei prevăzute de Legea nr. 287/2009 privind Codul Civil.....	207

CAPITOLUL 5

MOTIVE DE DIVORȚ ÎN DREPTUL COMPARAT.....	223
5.1. Motivele de divorț în Dreptul Francez.....	223
5.2. Motivele de divorț în Dreptul Belgian.....	228
5.3. Motivele de divorț în Dreptul Spaniol.....	230
CONCLUZII.....	232
BIBLIOGRAFIE.....	240

CUVINTE CHEIE: *divorț, desfacerea căsătoriei, legislație, metode, motive, regimul comunist, perioada interbelică, coduri*

ARGUMENT

Am ales ca temă de cercetare ”**EVOLUȚIA ISTORICĂ A DIVORȚULUI ÎN LEGISLAȚIA ROMÂNEASCĂ DIN PERIOADA 1864-2009**” deoarece am considerat că experiența de practician îmbinată cu perspectiva teoretică poate contribui la dezvoltarea acestui domeniu. În funcție de materialul pe care l-am avut la dispoziție am structurat teza în 5 capitole, de întindere inegală, împărțite la rândul lor în mai multe subcapitole, în cadrul cărora am încercat să ofer o interpretare istorico-juridică a fenomenului divorțului în spațiul românesc, de la primele texte legislative din dreptul modern până la adoptarea noului Cod civil. Urmând structura metodologică clasică, textul este precedat de Introducere, lista abrevierilor, și se încheie cu concluzii și Bibliografie.

Lucrarea tratează, prin urmare, o problemă de mare actualitate și anume, tema desfacerii căsătoriei în legislația actuală. Ea se înscrie în categoria lucrărilor ce prezintă atât importanță teoretică, cât și practică, din dorința a pune în valoare problemele esențiale ale desfacerii căsătoriei în contextul trecerii de la procedura de desfacere a căsătoriei impusă de Vechiul Cod al familiei, la procedura de desfacere a căsătoriei impusă de actualul Codul civil. În societatea actuală postmodernă, forma tradițională de organizare a familiei cunoaște noi metamorfozări ceea ce impune și adecvarea legislației la aceste provocări, terminând cu prevederile din noul Cod civil.

O asemenea temă, cu un caracter deosebit de complex, în perspectivă istorică, abordează articolele din Codul civil, privind relațiile de familie, regăsite în Cartea a-II-a, intitulată „Despre familie” (art. nr. 259-534), iar tema de față regăsindu-se la (art. nr. 373 – 404) Cod civil. Perspectiva sincronică și diacronică asupra acestei lucrări pornește de la ideea schimbării procedurii de desfacere a căsătoriei de la Codul familiei la Codul civil, printre care cele mai importante aspecte sunt cele referitoare la procedura de divorț prin notar, la încheierea unei convenții matrimoniale, la stabilirea naturii bunurilor, dacă sunt comune sau proprii etc.

Obiectul cercetării vizează reconsiderarea viziunilor bisericii și a autorităților laice,

vis-a-vis de familie și încetarea căsătoriei în epocile moderne și contemporane.

Prin urmare, problematica divorțului în sistemul de drept civil, face referire la prima întrebare în text a noțiunii referitoare la familie, precum și la evoluția divorțului de-a lungul timpului. Acest aspect reprezintă elementul de natură obiectivă și reală specific importanței și actualității temei de față.

În continuare vom proceda la o prezentare sintetică a conținutului capitolelor precum și a principalelor rezultate obținute și a concluziilor desprinse la nivelul fiecărui capitol.

Capitol 1 intitulat **”Perspectiva istorică asupra divorțului în spațiul românesc până la primul război mondial”** cuprinde aspecte referitoare la căsătoria în Dreptul românesc, desfacerea căsătoriei în dreptul civil și creștin-ortodox, desfacerea căsătoriei în legislația anterioară apariției Codului civil român de la 1864, analiza divorțului din perspectiva Codului civil de la 1864, Constituția României de la 1866 și aspecte ale divorțului în Transilvania până la primul război mondial.

Căsătoria era un act de unire definitivă a soților, divorțul era foarte rar întâlnit și condamnat. „Cine se căsătorește se unește pentru toată viața” este ideea centrală a unui vechi proverb popular. Fiecare căsătorie poartă în ea un destin, bun sau rău, iar relațiile dintre tineri căsătoriți devine obiectul unui interes pasionant al comunității.

Divorțul bisericesc este „calea oficială și corectă pentru dobândirea desfacerii căsătoriei și a posibilității contractării unei alte căsătorii”. El se pronunță și se aprobă numai de episcopul eparhial și nu de un alt organ administrativ, pe baza hotărârii definitive a instanței de judecată și a cererii celor doi.

Desfacerea căsătoriei este un mijloc juridic, prin care la cererea unuia dintre soți, instanța pune capăt existenței căsătoriei.

Prin urmare de-a lungul timpului familia a reprezentat baza societății românești, șeful familiei își manifesta autoritatea asupra partenerei de viață, copiilor, sclaviilor și a tuturor bunurilor. Însă după ani de zile femeia a dobândit o poziție respectată în cadrul familiei.

În termeni populari, căsătoria presupune un element vital în viața oamenilor, iar elementul cel mai important, pentru întemeierea unei familii, îl constituie zestre, iar în caz de divorț acestea era înapoiată. Relația dintre soți este una unică, iar căsătoria se încheie pe

viață.

Cuvântul divorț își are originea în limba franceză *divorce*, o definiție plauzibilă constă în „înmormântarea unei căsnicii decedate”.

Se identifică mai multe sisteme specifice divorțului:

- Divorțul remediu;
- Divorțul sancțiune;
- Concepția mixtă.

Principalele concepții specifice divorțului în legislația actuală în domeniu, sunt:

- Concepția divorțului prin intermediul efectului de voință al părților – cu origine în *repudium*, semnifică alungarea soției de către soț;

- Concepția divorțului pe baza efectului de hotărâre judecătorească – divorțul are loc doar prin hotărâre judecătorească și pe baza unor motive concrete de divorț;

- Concepția mixtă a divorțului – se bazează pe desfacerea căsătoriei prin voința soților și prin efectul hotărârii judecătorești, atunci când soți nu se înțeleg asupra divorțului, dar și în situații speciale.

- Concepția divorțului pe baza analizei Codului civil român din 1865 – cel mai important aspect al acestei concepții face referire la faptul că soțul trebuia să dețină vârsta minimă de 25 de ani, iar soția trebuie să dețină vârsta minimă de 21 de ani

- Concepția adoptată de Codul civil. Desfacerea căsătoriei are loc prin divorț dacă: se realizează prin acordul soților, la cererea ambilor soți sau a unuia dintre soți acceptată de celălalt soț; se realizează atunci când, din cauza unor motive temeinice, raporturile dintre soți sunt grav vătămate și continuarea căsătoriei nu mai este posibilă; la solicitarea soțului sau a soției în momentul când s-au împlinit mai mult de 2 ani de la separarea dintre cei doi, se realizează la cererea aceluia dintre soți a cărui stare de sănătate face imposibilă continuarea căsătoriei.

În timp concepțiile privind divorțul au îmbrăcat diverse forme, însă s-a ajuns la concluzia că acestea se pot împărți în două grupe. În raport cu modul în care legislația specifică a îmbrățișat anumite categorii ale motivelor de divorț, distingem: Concepția divorțului-sanctiune, Concepția divorțului remediu și Concepția mixtă a divorțului.

Concepții care au la bază temeiul juridic al divorțului: prin efectul voinței soților, prin efectul hotărârii judecătorești și prin efectul voinței soților sau prin efectul hotărârii judecătorești

torești.

În trecutul Bisericii noastre, căsătoria și familia erau reglementate de pravile. Sub aspect moral se constată că unirea bărbatului cu femeia în căsătorie este veșnică și nici moartea nu poate să o desfacă. Însă în caz de divorț se poate pronunța așa numitul divorț bisericesc, iar biserica poate cununa doar de maxim trei ori, iar concubinajul nu este recunoscut de biserică.

Instanțele judiciare cu competență în materie matrimonială au existat în Biserica noastră până la intrarea în vigoare a Codului civil din 1865, când s-a introdus obligativitatea căsătoriei civile, însă în prezent cauzele de divorț sunt în competența instanțelor de judecată civile. După 1864, divorțul, deși era acceptat de biserica ortodoxă, era greu de obținut.

Numărul mic al divorțurilor consemnat de către autorități la sfârșitul secolului XIX-începutul secolului XX, este determinat de:

- Atitudinea bisericii care nu acceptă desfacerea unei căsătorii binecuvântate de preot;
- Costurile mari ale unui proces de divorț;
- Mentalitatea populară.

Capitol 2 privește *”Problematika divorțului în perioada interbelică”*, iar în cadrul acestuia se exemplifică succinct aspecte specifice Constituției din 1923, ulterior este redată analiza evoluției instituției divorțului de la Constituția din 1923 și până în 1947, urmată de studiul de caz privind procedura divorțului în perioada interbelică.

Majoritatea teoriilor și orientărilor apărute în domeniul dreptului public consideră că orice constituție reprezintă legea fundamentală a statului, fiind alcătuită dintr-un ansamblu de norme și principii juridice structurate într-un sistem încheșat și având o forță juridică superioară față de celelalte legi obișnuite. Constituția din 1866 a avut ca model Constituția belgiană din 1831, apreciată ca una dintre cele mai liberale din Europa, însă adaptată la realitățile vieții politice românești.

În perioada interbelică nu orice fel de neînțelegere între soți era de natură să constituie motiv temeinic de divorț, ci numai acelea cu caracter permanent, de o gravitate deosebită și inconciliabilă, care trebuia să rezulte ca atare dintr-o serie de fapte concrete, stabilite pe baza dovezilor administrate în cauză, împrejurarea că soțul nu a contribuit la întreținerea gospodăriei nu poate constitui, prin ea însăși, un motiv temeinic de divorț,

deoarece poate fi rezolvată pe alte căi legale decât aceea a desfacerii căsătoriei.

În ceea ce privește boala unuia dintre soți, ca și motiv de desfacere a căsătoriei, îmbolnăvirea gravă a unuia din soți, indiferent dacă boala a fost contractată înainte sau în timpul căsătoriei, nu poate duce prin ea însăși la divorț, în lipsa unei culpe sau a pericolului de contagiune, iar într-o asemenea situație „soțul sănătos nu se poate sustrage obligației legale de a-i da celuilalt soț sprijinul moral și material de care are nevoie.

Pentru a exemplifica procedura de divorț din perioada interbelică am recurs la prezentarea unui studiu de caz, care arată modul în care se desfășura un proces de divorț din acele vremuri.

Capitolul 3, ”Reglementarea divorțului în perioada comunistă” cuprinde analiza sistemelor de reglementare a motivelor de divorț, Codului familiei din 1954 – Modalitățile de desfacere și de încetare a căsătoriei, evoluția divorțurilor din perioada regimului comunist și îngrădirile impuse de regimul comunist în privința vieții private și a familiei (Analiza motivelor de divorț și îngrădirile impuse de regimul comunist și analiza divorțului în perioada comunistă), ulterior practică judiciară, urmată de un studiu de caz privind procedura divorțului din vina comună a soților.

Perioada 1948-1989 a fost una extrem de complexă din punctul de vedere al rolului major jucat de stat prin politica sa demografică deosebit de activă, guvernul comunist intervenind mereu în reglarea comportamentului fertil al populației, al ciclului vieții de familie, introducând legi și impunând prin coerciție măsuri care să asigure o creștere demografică satisfăcătoare. În România guvernul comunist a acționat pe trei planuri pentru a și concretiza politica demografică, mai întâi, a acționat prin represiune, introducând o legislație stufoasă împotriva avortului și a divorțului; apoi, regimul de la București a promovat măsuri pronataliste stimulative, acordând ajutoare bănești și alte avantaje femeilor și familiilor cu mulți copii; nu în ultimul rând a acționat prin persuasiune modificând și orientând opinia publică prin intermediul mass-media în sensul unui comportament reproductiv cât mai fecund. De aceea legislația a fost foarte riguros elaborată pentru a atinge obiectivele regimului.

Anul 1966 a însemnat nu numai represiunea împotriva avortului, dar și represiunea împotriva divorțului. Divorțul este un fenomen social, dar el are, indirect, și implicații asupra natalității, ceea ce a și atras atenția autorităților. Regimul comunist a eliminat în

1948 din Codul Civil articolele referitoare la motivele de divorț stabilite prin consens și a înăsprit în 1954 condițiile pentru acordarea acestuia. Această politică a avut succese pe termen scurt deoarece rata brută de divorțialitate a fost destul de scăzută în acei ani, variind în jurul a 0,6‰ în 1950 și 0,5‰ în 1955, însă curând după aceea a prezentat tendința de creștere, ajungând în 1960 la 1,4‰. În viziunea conducătorilor partidului comunist, familia nouă, socialistă, reprezenta idealul regimului, ori disoluția ei nu putea fi acceptată lesne de cei care i-au trasat “familiei de tip nou” sarcini importante în ceea ce privește creșterea rapidă și consistentă a populației României. Decretul 779 din 1966 care modifică Codul Penal a conferit divorțului un caracter cu totul excepțional, foarte dificil de obținut în practică.

Procesele de divorț implicau o perioadă de așteptare în care se făceau încercări de reconciliere a cuplului. Doar câteva motive puteau duce la pronunțarea divorțului: dacă unul dintre soți era diagnosticat dement sau dacă unul din soți îl abandonase pe celălalt prin emigrare. Reconcilierea era impusă prin lege atunci când erau invocate ca motive de divorț infidelitatea, bătaia conjugală, comportamentul degradant, bolile incurabile etc. Inițierea divorțului era descurajată și complicată prin taxele mari (de multe ori, pentru cetățenii cu venituri medii, taxa era peste venitul lunar) și procedurile greoaie. Pentru moment, intervenția statului se pare că a avut rezultatul scontat, de la 25.804 divorțuri în 1966, s-a redus drastic numărul acestora în 1967 la numai 48, însă în anii care au urmat a avut tendința de creștere: 4.023 în 1968, 6.991 în 1969, 7.865 în 1970, 14.472 în 1973, 17.951 în 1974 etc., ceea ce reflectă eșecul autorităților comuniste de a crea artificial o “familie ideală”.

În concluzie pentru a delimita principalele aspecte specifice divorțului în perioada comunistă am expus cele trei sisteme de reglementare a motivelor de divorț, care au fost preluate și de legislația românească. În anul 1954 se materializează pentru prima dată politica regimului comunist român, care face referire la problemele familiei.

Capitolul 4 este intitulat ”*România postcomunistă - reglementarea divorțului în perioada cuprinsă între 1989-2009*” și cuprinde aspecte teoretice referitoare la reglementarea motivelor de divorț, evoluția instituției divorțului din perspectiva modificărilor aduse Codului familiei până în 2009, noutățile în materia dreptului familiei introduse prin Noul Cod civil din 2009 și la final modalitățile de desfacere a căsătoriei prevăzute de Leg-

ea nr.287/2009 privind Codul civil.

După cum am arătat din formularea art.38 Codul familiei alineat 1 motivele temeinice de divorț constituie una dintre condițiile ce se cer a fi îndeplinite pentru desfacerea căsătoriei. Rezultă că fără motive temeinice nu se poate discuta despre divorț. În astfel de condiții aceste motive temeinice sunt tocmai elementele de fapt (împrejurările din căsătorie) pe care soțul reclamant le invocă prin acțiunea ce o promovează, iar consecință firească a existenței acestor motive temeinice este tocmai imposibilitatea continuării căsătoriei.

Cauzele concrete ale desfacerii căsătoriei nu sunt individualizate în legislația noastră, ele pot fi de natură subiectivă, fondată pe conduita culpabilă a unuia sau a ambilor soți și care a condus la deteriorarea relațiilor de familie sau de natură obiectivă, neimputabile vreunui dintre soți. În concluzie Codului civil modifică total vechea concepția cu privire la desfacerea căsătoriei, el aduce în discuție realizarea divorțului pe cale administrativă sau prin procedură notarială, introducând criterii mult mai relaxate din perspectiva cazurilor de divorț edictate prin lege.

Cauzele concrete ale desfacerii căsătoriei nu sunt individualizate în legislația noastră. Motive temeinice apreciate de legislația românească sunt: acordul părților pentru desfacerea căsătoriei și cererea de divorț a unui soț pe temeuri de boala.

În literatura de specialitate sunt considerate ca motive temeinice de divorț: părăsirea nejustificată a domiciliului conjugal; infidelitatea; neîndeplinirea îndatoririlor conjugale; neînțelegerile grave între soți; existența unei boli grave, incurabile; rele purtări de ordin moral. Codul de procedură civilă, prevedea soluții care făceau referire la motivele de divorț, având consecințe procedurale, care în timp au fost înlăturate existând astfel o procedură unică.

Codului civil modifică complet concepția referitoare la desfacerea căsătoriei, aducând în centrul atenției realizarea divorțului pe cale administrativă sau prin procedură notarială.

Efectele divorțului se produc din momentul desfacerii căsătoriei și privesc raporturile dintre soți și dintre soți și copiii lor minori. În concluzie dreptul de a cere desfacerea căsătoriei are un caracter stric personal.

Capitolul 5 intitulat *”Motive de divorț în dreptul comparat”* cuprinde analiza motivelor de divorț în Dreptul Francez, Belgian și Spaniol. Potrivit Constituției franceze de la 1791, căsătoria era considerată indisolubilă, dar mai târziu această dispoziție constituțională a fost modificată, fiind acceptat divorțul. Au fost reglementate două tipuri de divorț: divorțul prin consimțământ mutual care era supus unor condiții foarte riguroase și divorțul la cererea unuia din soți, care era admis doar pentru anumite cazuri: adulter, excese, injurii grave și o condamnare pentru o infracțiune gravă.

Obținerea divorțului în Belgia se poate realiza: pe motive specifice (bazat pe greșeala unuia dintre soți) și de comun acord (realizat prin dorința unui soț de a finaliza căsnicia).

În Spania, căsătoria nu atrage după sine pierderea numelui lor a unuia dintre soți, astfel încât divorțul nu permite schimbarea de nume. Unica modificare care este produsă de divorț, în starea personală a soților, presupune schimbarea statutului civil, de la căsătorit la divorțat.

La finalul lucrării sunt redate principalele concluzii specifice analizei prezentate, precum și bibliografia utilizată ca bază de suport pentru elaborarea tezei. Analizând studiul comparativ al vechii reglementări cu noua reglementare se constată că anumite elemente se păstrează, cum ar fi de exemplu divorțul soților datorită despărțirii acestora în fapt pe o perioadă de cel puțin doi ani, iar altele fiind total schimbate.

CONCLUZII

După cum am arătat în cuprinsul tezei procedura divorțului s-a simplificat cu mult, legiuitorul urmarind să creeze o lege simplă, curată, care să le prevadă și includă pe toate, astfel încât să nu mai existe discuții în contradictoriu. Cu toate acestea, legea este interpretabilă, discuții vor mai exista, dar în comparație cu vechiul cadru normativ noua reglementare este mult mai precisă și echilibrată.

Codul civil reglementează relațiile de familie în Cartea a II-a, intitulată „Despre familie” (art. 258-534), marcând revenirea, din punctul de vedere al tehnicii legislative, la tradiția încorporării reglementării relațiilor de familie în Codul civil, soluție pe care, inițial, o consacra și Codul civil de la 1864.

Legea pentru punerea în aplicare a Codului civil din 2012 s-a realizat prin

abrogarea Codului familiei, fapt realizat în 2011.

Relațiile de familie potrivit noii reglementări valorifică soluțiile și propunerile „de lege ferenda” care au fost conturate atât în doctrină cât și în jurisprudență, având ca surse principale de inspirație Codul civil francez, Codul civil din Quebec, Codul civil elvețian.

Codul civil integrează principiile și reglementări regăsite în prezent la nivelul unor reglementări speciale, de exemple cele din materia protecției drepturilor copilului.

Modificările cu caracter intens au fost cele impuse regimurilor matrimoniale, prin reglementarea convențiilor matrimoniale, a divorțului (divorț pe cale administrativă sau notarială), a filiației (modificarea regimului juridic al acțiunilor în filiație), a protecției copilului (o nouă reglementare a autorității părintești).

Analizând noile modificări legislative familia deține dreptul la ocrotire primit din partea statului, acesta este obligat să susțină familia prin anumite măsuri economice și sociale, să o încheie, sau să se implice efectiv la dezvoltarea și consolidarea acesteia.

Soluțiile impuse de autoritățile competente trebuie să aibă în vedere dorințele și interesele părinților referitoare la copii săi minori, iar procedurile care au legătură cu copiii trebuie să fie desfășurate într-un interval de timp rezonabil.

Se apreciază importanța deosebită privind abordarea mai puțin formalistă din perspectiva desființării unor termene stricte de respectat cu privire la durata căsătoriei, putându-se adresa instanței cu o solicitare de desfacere a căsătoriei prin acordul părților indiferent de data încheierii căsătoriei.

Logodna reprezintă promisiunea reciprocă de a încheia căsătoria. Astfel condițiile de fond pentru încheierea căsătoriei sunt aplicabile într-un mod corespunzător, cu excepția avizului medical și a autorizării instanței de tutelă. Această acțiune nu se supune niciunei formalități, iar dovedirea să se poate realiza prin orice mijloc de probă.

Încheierea căsătoriei nu este legată de încheierea logodnei, iar logodna nu trebuie finalizată prin încheierea căsătoriei, cu toate acestea logodna poate produce unele efecte juridice în anumite situații. În mod normal, minorul nu deține capacitate deplină de exercițiu, însă minora care se căsătorește dobândește capacitate deplină de exercițiu, dar nu devine majoră.

În noua reglementare referitor la termenul de căsătorie, nu este fundamental deosebită de cea actuală, se constată însă introducerea posibilității încheierii unei con-

venții matrimoniale, potrivit căreia, viitori soți pot alege regimul matrimonial aplicabil sau pot include clauze de preciput, nemaifiind nevoiți ca, prin încheierea căsătoriei, să supună unor norme legale imperative și unice toate aspectele organizării vieții lor de familie.

În concluzie Codului civil modifică total concepția veche cu privire la desfacerea căsătoriei, el aduce în discuție realizarea divorțului pe cale administrativă sau prin procedură notarială, introducând criterii mult mai relaxate din perspectiva cazurilor de divorț edictate prin lege.

Proiectul Noului Cod Civil, în materie de divorț, are o abordare, mai actuală, modernă, și cu respectarea Convenției Europene a Drepturilor Omului și a celorlalte reglementări internaționale. Deoarece nimeni nu poate fi obligat să continue un raport juridic dacă nu dorește, noua reglementare oferă chiar suficiente opțiuni, pentru a se putea asigura libertatea persoanei și celelalte drepturi personale.

Lucrare de față nu presupune decât un îndrumar, de natură teoretică și practică referitor la posibilitățile actuale de cunoaștere și explicare a multiplelor determinări și consecințe sociale ale dreptului și legislației, dar și o modalitate de reflecție și stimulare a unor studii și cercetări viitoare în problematica divorțului.

BIBLIOGRAFIE

I. Surse:

1. Anuarul Statistic al României, 2000.
2. Buletinul guvernului provincial pentru Marele Principat Transilvania, 1856.
3. Codul de procedură civilă 1865, actualizat 2011 (publicat în Monitorul Oficial din 30.9.1979) și Codul Familiei la 5.10.2011.
4. Constituția României.
5. Constituția României din 1923, adnotată cu dezbateri jurisprudențe, București, 1925
6. Decret nr. 779/1966 – pentru modificarea unor dispoziții legale privitoare la divorț din 7 octombrie 1966, M. Of. nr. 64/1966.
7. Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului.
8. Legea nr. 287/2009 privind codul civil republicat în Monitorul Oficial nr. 505/201, aplicabil din data de 1.10.2011.
9. Legea nr. 71/2011 cuprinde aplicarea Legii nr. 287/2009 privind Codul civil 01

- octombrie 2011 Monitorul Oficial nr. 409/2011.
10. Legea nr. 202/2010 cuprinde măsurile de accelerare a soluționării proceselor 25 noiembrie 2010 Monitorul Oficial nr. 714/2010.
 11. Legea nr. 177/2010 pentru modificarea și completarea Legii nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, a Codului de procedură civilă și a Codului de procedură penală al României 07 octombrie 2010 Monitorul Oficial nr. 672/2010.
 12. Legea nr. 288/2007 - pentru modificarea și completarea Legii nr. 4/1953 – Codul familiei 08 noiembrie 2007 Monitorul Oficial nr. 749/2007.
 13. Legea nr. 459/2006 modificarea și completarea Codului de procedură civilă 12 ianuarie 2007 Monitorul Oficial nr. 994/2006.
 14. Legea nr. 7/1996 cadastrului și a publicității imobiliare 25 iulie 2005 Monitorul Oficial nr. 61/1996 și Legea nr. 7/1996 - cadastrului și a publicității imobiliare 24 iunie 1996 Monitorul Oficial nr. 61/1996.
 15. Legea nr. 59/1993 pentru modificarea Codului de procedură civilă, a Codului familiei, a Legii contenciosului administrativ nr. 29/1990 și a Legii nr. 94/1992 privind organizarea și funcționarea Curții de Conturi 26 iulie 1993 Monitorul Oficial nr. 177/1993;
 16. Legea nr. 105/1992 cu privire la reglementarea raporturilor de drept internațional privat 30 noiembrie 1992 Monitorul Oficial nr. 245/1992
 17. Legea nr. 104/1992 modificarea și completarea Codului penal, a Codului de procedură penală și a altor legi, precum și pentru abrogarea Legii nr. 59/1968 și a Decretului nr. 218/1977 01 octombrie 1992 Monitorul Oficial nr. 244/1992.
 18. Legea nr. 99/1999 cuprinde măsurile de accelerare reformei economice 26 iunie 1999 Monitorul Oficial nr. 236/1999.
 19. Legea nr. 50/1993 a fost completată prin Legea nr. 65/1993, publicată la 7 octombrie 1993.
 20. Noul Cod civil, publicat la 1 octombrie 2011, versiune republicată care conține și modificările specifice Legii nr. 71/2011.
 21. Noul Cod civil. Codul de procedura civilă, Editura Hamangiu, Bucuresti, Actualizat 16 ianuarie 2012.
 22. Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 79/2011 pentru reglementarea unor măsuri necesare intrării în vigoare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil.
 23. Ordonanța de urgență nr. 42/2009 cuprinde modificarea Codului de procedură civilă 15 mai 2009 Monitorul Oficial 324/2009;
 24. Ordonanța de urgență nr. 51/2008 privind ajutorul public judiciar în materie civilă 25 mai 2008 Monitorul Oficial 327/2008
 25. Ordonanța de urgență nr. 138/2000 pentru modificarea și completarea Codului de procedură civilă 17 iulie 2005 Monitorul Oficial 479/2000 și Ordonanța de urgență nr. 138/2000 - pentru modificarea și completarea Codului de procedură civilă 02 mai 2001 Monitorul Oficial 479/2000.
 26. Ordonanța de urgență nr. 65/2004 pentru modificarea Codului de procedură civilă 14 septembrie 2004 Monitorul Oficial 840/2004
 27. Ordonanța de urgență nr. 58/2003 privind modificarea și completarea Codului de procedură civilă 29 mai 2004 Monitorul Oficial 460/2003 și Ordonanța de urgență nr. 58/2003 privind modificarea și completarea Codului de procedură civilă 27 au-

- gust 2003 Monitorul Oficial 460/2003
28. Ordonanța de urgență nr. 13/1998 privind modificarea și completarea Codului de procedură civilă 29 decembrie 2000 Monitorul Oficial 40/1998 și Ordonanța de urgență nr. 13/1998 privind modificarea și completarea Codului de procedură civilă 30 ianuarie 1998 Monitorul Oficial 40/1998
29. Protocolul Sinodului arhidiecezei greco-orientale române din Transilvania ținut în 1892, Sibiu, 1892

II. Bibliografie primară (principală)

31. Albu Ioan, *Dreptul familiei*, Editura Didactică și Pedagogică, București 1975.
32. Idem, *Căsătoria în dreptul penal român*, Editura Dacia, Cluj Napoca, 1988.
33. Antigona I.C., *Căsătoria și divorțul în dreptul intern și internațional*, Editura Renaissance, București, 2010.
34. Antigona I.C., *”Căsătoria și divorțul în dreptul intern și internațional”*, Editura Renaissance, București, 2010
35. Aries Philippe și Duby George, *”Istoria vieții private”*, vol. VIII, București, 1997.
36. Avram Marieta, Andrei Laura Marina, *”Instituția familiei în noul cod civil, Manual pentru uzul formatorilor SNG”*, București, 2010.
37. Avram M., *”Actul unilateral în dreptul privat”*, Editura Hamangiu, București, 2006.
38. Avram Marieta, *”Dreptul civil, familia”*, Editura Hamangiu, București, 2013.
39. Bacaci Al., Hageanu C., Dumitrache V., *”Dreptul familiei, ediția 5”*, Editura C. H. Bech, București, 2009.
40. Bacaci All., Dumitrache V.C., Hageanu C., *”Dreptul familiei”*, Editura All Beck, București, 2005.
41. Baies S., *”Drept Civil”*, Editura Cartier, Vol. 1 Chișinău, 2004.
42. Banciu Angela, *”Istoria vieții constituționale în România (1866-1991)”*, Editura SANSA, București, 1996.
43. Banciu Angela, *”Rolul Constituției din 1923 în consolidarea unității naționale”*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988.
44. Bebe P., *”Femeile și iudaismul”*, Editura Hasefer, București, 2002.
45. Berger V., *”Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului”*, I.R.D.O., București, 1998.
46. Bodoașcă Teodor, *”Tratat de dreptul familiei”*, Editura All Beck, București, 2005.
47. Bolovan Sorina Paula, *”Familia în satul românesc din Transilvania”*, Centru de Studii Transilvane Cluj-Napoca, 1999.
48. Bolovan Ioan, Covaci Diana, Detesan Daniela, Eppel Marius, Holon Crinela Elena, *”Legislația ecleziastică și laică privind familia românească din Transilvania în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, ediție de texte, studiu introductiv și note de curs”*, Editura Academia Română, Centru de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2009.
49. Boroș Gabriel, Pivniceru Mona-Maria, Rădulescu Tudor Vlad, Anghelescu Carla Alexandra, *”Drept civil. Drepturile reale principale. Note de curs. Jurisprudența relevantă. Spețe. Teste grilă”*, Editura Hamangiu, București, 2010.
50. Botez Calypso, *”Drepturile femeii în Constituția viitoare”*, Editura Humanitas,

- 1990.
51. Brătianu Vintilă, *”Nevoile statului modern și Constituția României Mari”*, Editura Humanitas, 1990.
 52. Bria Ion, *”Tratat de Teologie Dogmatică și Ecumenică”*, Editura România Creștină, București, 1999.
 53. Brie Mircea, *”O istorie socială a spațiului românesc: de la începuturile statalității dacice până la întrezărirea modernității Oradea”*, Editura Universității din Oradea, 2005.
 54. Buzdugan Corina, *”Elemente de istoria statului și dreptului românesc”*, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2006.
 55. Carp Radu, Stanomir Ioan, Vlad Laurențiu, *”De la prăvălie la constituție. O istorie a începuturilor constituționale românești”*, Editura Nemira, București, 2002.
 56. Cătuneanu I. C., *”Curs elementar de drept român”*, Editura Cartea Românească, Cluj-Napoca, 1922.
 57. Chaunu Pierre, *”Civilizația Europei clasice”*, vol. I, București, 1989.
 58. Chelaru I., *”Căsătoria și divorțul. Aspecte juridice civile, religioase și de drept comparat”*, Editura A92 Acteon, Iași, 2002.
 59. Ciobanu Mihai Viorel, Boroș Gabriel, *”Drept procesual civil”*, ediția a 3-a, editura All Beck, București, 2005.
 60. Cioran Emilia, *”Călătoriile Patriarhului Macarie de Antiohia în țările române”*, București, 1900.
 61. Constantinescu Mihai, Iorgovan Antonie, Muraru Ioan, Tănăsescu Elena Simina, *”Constituția României revizuită – comentarii și explicații”*, București, Editura All Beck, 2004.
 62. Corhan A., *”Dreptul familiei. Teorie și practică”*, ediția a II-a revăzută și completată, Editura Lumina Lex, București, 2009.
 63. Crăciunescu Cristina-Mihaela, *”Aspecte noi privind abordarea căsătoriei în perspectiva Codului civil”*, 2010.
 64. Cuq E., *”Manuel des institutions juridiques des Romains”*, Editura Plon, Paris, 1928.
 65. Deleanu Ion, *”Tratat de procedură civilă”*, Ediția a 2-a, Editura CH Beck, București, 2007.
 66. Djuvara Mircea, *”Puterea legiuitoare”*, Editura Humanitas, 1990.
 67. Djuvara Mircea, *”Introducere la politica generală”*, Tip. Școlii Militare Aeronautice, București, 1932.
 68. Dagne Luminița, *”Drept constituțional și instituții politice: curs universitar”*, volumul 2, București, Editura Universul Juridic, 2009.
 69. Drăganu Tudor, *”Începuturile și dezvoltarea regimului parlamentar în România până în 1916”*, Cluj, Editura Dacia, 1991.
 70. Duby Georges, *”Evul mediu masculin. Despre dragoste și alte eseuri”*, București, 1992
 71. Dumanescu Luminița, *”Familia românească în comunism”*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2012.
 72. Economu V., *”Căsătoria în dreptul RSR”*, Editura Academiei, București, 1964.
 73. Eliescu M., *”Transmiterea și împărțirea moștenirii”*, Editura Academiei, 1966.
 74. Erbiceanu Constantin, *”Căsătoria în Biserica noastră națională din timpurile vechi*

- până în prezent în raport cu canoanele și legile civile*”, Tipo-Litografia „Cărților bisericești”, București, 1899.
75. Filipescu Ion P., *”Tratat de dreptul familiei”*, Editura ALL BECK, București 2000.
 76. Filipescu Ion P., Filipescu Andrei I., *”Tratat de dreptul familiei”*, Editura a VII-a, All Beck, București, 2002.
 77. Filipescu I. P., *”Tratat de dreptul familiei”*, Editura ALL, București, 1993.
 78. Filitti Ioan C., *„Izvoarele Constituției de la 1866 (Originile democrației române)”*, București, Tipografia ziarului "Universul", 1934.
 79. Filitti Ioan C., *”Un proiect de constituție inedit a lui Cuza-Vodă de la 1863 Cluj”*, Institutul de Arte Grafice Ardealul, 1929.
 80. Floca Ioan N., *”Drept canonic ortodox. Legislație și administrație bisericească*, vol. II”, EIBMBOR, București, 1990.
 81. Floca Ioan N., *”Canoanele Bisericii Ortodoxe, note și comentarii”*, București, 1991.
 82. Florian E., *”Dreptul familiei, ed. a 2-a”*, Editura C.H. Beck, București, 2008.
 83. Florian E., *”Protecția drepturilor copilului”*, Editura C. H. Beck, București, 2006.
 84. Focșeneanu Eleodor, *”Istoria constituțională a României (1959 – 1991)”*, Ediția a II-a, Editura Humanitas, București, 1998.
 85. Furet Francois, *”Reflecții asupra Revoluției franceze”*, București, Editura Humanitas, 1992.
 86. Gavrilescu A. G., *”Nulitatea căsătoriei-teorie și practică judiciară”*, Editura Academică Brâncuși, Tg-Jiu, 2008.
 87. Gavrilescu A. G., *”Studii de dreptul familiei”*, Editura Academică Brâncuși, Tg-Jiu, 2008.
 88. Genț Ioan, *”Administrația bisericească”*, Oradea Mare, 1912.
 89. Ghebreă Georgeta, *”Familia și politica familială în România în perioada de tranziție*, Teză de doctorat”, București, 1995.
 90. Hamangiu C., Rosetti-Bălănescu I., Băicoianu Al., *”Tratat de drept civil român”*, vol. 1, Editura ALL, București, 1998.
 91. C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, *Tratat de drept civil român*, vol. 1, Editura All Beck, București, 2002.
 92. Hamangiu C., Nicolau Matei G., *”Dreptul român, vol. I”*, Editura Librăriei Socec, București, 1930.
 93. Hamangiu C., Rosetti-Bălănescu I., Băicoianu Al., *”Drept civil român, vol. III”*, Editura ALL, București, 1998.
 94. Harmangiu C.(antolog.), *”Codul general al României”*, vol. II, București, 1907.
 95. Imbrescu I., *”Tratat de dreptul familiei. Familia. Protecția copilului. Elemente de stare civilă”*, Editura Lumina Lex, București, 2006.
 96. Leș Ioan, *”Tratat de drept procesual civil, ediția a 4-a”*, Editura CH Beck, București, 2008.
 97. Iorga Nicolae, *”Documente privitoare la istoria românilor*, volumul XIV al colecției „Hurmuzaki””, partea I (1320 – 1716), București, 1915.
 98. Iorga Nicolae, *”Discursul la discuția generală a proiectului de Constituție”*, București, Tipografia 7 Cultura Neamului Românesc, 1923.
 99. Iorga Nicolae, *”Istoricul Constituției Românești, în Constituția din 1923 în dezbaterile contemporanilor!*, Editura Humanitas, București, 1990.
 100. Iorga, *”Constatările istoricești cu privire la viața agrară a Românilor (vol. III. din*

- ”*Studii și documente*”)”, București, 1908.
101. Iorga V. Nicolae, ”*Evoluția ideii de liberale, Ediție îngrijită, studiu introductiv și note de Ilie Bădescu*”, București, Editura Meridiane, 1987.
 102. Joiner E.E., ”*Considerații creștine despre divorț și recăsătorie*”, Editura Gnosis, București, 1999.
 103. Kligman Gail, ”*Politica duplicității, controlul reproducerii în România lui Ceaușescu*”, traducere în engleză de Mariana Dumitrescu, Editura Humanitas, București, 2000.
 104. Lupașcu D., ”*Dreptul familiei*”, Editura Universul juridic, București, 2009.
 105. Macrea Mihail, ”*Viața în Dacia Romană*”, Editura Științifică București, 1969.
 106. Mătușan Vladimir, coautor, ”*Legislația laică și ecleziastica din Transilvania, în epoca modernă și căsătoriile mixte*”, în volumul Profesioniștii noștri. Lungu Corneli-Mihail, coordonatori Munteanu Vilica și Lacatus Ioan, Editura Eurocarpatica, Sfântul Gheorghe, 2013.
 107. Meitani G. G., ”*Studiu asupra Constituțiunii românilor sau explicarea pactului nostru fundamental din 1 iulie 1866*”, fascicola III, București, Tipografia Centru, 1880.
 108. Mihoc Constantin, ”*Taina Căsătoriei și familia creștină în învățăturile marilor Părinți ai Bisericii din secolul IV!*”, Editura Teofania, Sibiu, 2002.
 109. Mureșan Cornelia, ”*Evoluția demografică a României*”, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 1999
 110. Necula Nicolae D., ”*Tradiție și înnoire în slujirea liturgică*”, vol. 3, EIBMBOR, București, 2004.
 111. Negulescu P., ”*Curs de drept constituțional român*”, Tipografiile române unite, București, 1927.
 112. Negulescu Paul, ”*Constituțiunea României*”, în Enciclopedia României, Vol. 1, București, 1938.
 113. Negruți Ecaterina Negru, ”*Satul moldovenesc în prima jumătate a secolului al XIX-lea. Contribuții demografice*”, Iași, 1984.
 114. Nicoară Toader, ”*Transilvania la începuturile timpurilor moderne (1680 –1800). Societate rurală și mentalități colective*”, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2001.
 115. Oroveanu Mihai T., ”*Istoria dreptului românesc și evoluția instituțiilor constituționale*”, București, Editura Cerna, 1992.
 116. Mihăilescu Ion, ”*Familia în societățile europene*”, Editura Universității din București, București, 1999.
 117. Pădurean Corneliu, Bolovan Ioan, ”*Studii de demografie istorică, secolele XVII-XXI*”, Editura Gutenberg Univers, Arad, 2010.
 118. Paraschiv M., ”*Partajul judiciar*”, Editura Hamangiu, București, 2009.
 119. Panzari V., ”*Dreptul familiei, Note de curs*”, Chișinău, 2000.
 120. Penciulescu Gh., Anghene M., ”*Regimul juridic al actelor de stare civilă, Studiu teoretic și practic*”, București, Editura Științifică, București, 1958.
 121. Perrot Michelle, ”*Funcțiile familiei, în Istoria vieții private*”, Editura Meridiane, București, 1997.
 122. Pricopi Adrian, ”*Dreptul familiei*”, Editura Luminalex-București, 2004.
 123. Rădulescu A., Costin Al., Grecu V., Gaftoescu V., Tegăneniu C., Vlădescu Răcoasa

- Gh., Sava A., Heroveanu E., *”Adunarea izvoarelor vechiului drept românesc scris–Codul Calimach”*, Ediție critică, vol. III, Editura Academiei R.P.R., București, 1958.
- 124.Rials Stephane, *”Declarația dreptului omului și cetățeanului”*, traducere de Durnea Ciprian, Farcaș Nadia, Mirela Mircea, Editura Polirom, Iași, 2002.
- 125.Rusu Marcel Ioan, *”Procedura divorțului în dreptul românesc”*, Editura Rosetti, București, 2003.
- 126.Roșu E., *”Dreptul familiei. Practică judiciară. Hotărâri CEDO”*, Editura Hamangiu, București, 2007.
- 127.Rusu Marcel Ioan, *”Procedura divorțului in Dreptul Românesc”*, Editura Rosseti, București 2003.
- 128.Maria Simion, *”Nupțialitatea și divorțialitatea în România în contextul celei de a II-a tranziții demografice”*, Revista Probleme Economice, Vol. 219, București, 2006.
- 129.Sitaru Dragoș Alexandru, *”Drept internațional privat. Partea generală. Partea specială, Normele conflictuale în diferite ramuri și instituții ale dreptului privat”*, Editura C. H. Beck, București, 2013.
- 130.Soroștineanu Valeria, *”Considerații asupra căsătoriei și divorțului în lumea ortodoxă a Transilvaniei (1899-1916)”*, în Pădurean Corneliu, (coord.), *”Confesiune și căsătorie în spațiul românesc. Secolele XVII-XXI. Studii de demografie istorică”*, Editura Universității „Aurel Vlaicu”, Arad, 2006.
- 131.Stan Apostol, *”Putere politică și democrație în România 1859-1918”*, Editura Albatros, București, 1995.
- 132.Stănescu Al., *”Familia în Dacia romană”*, diss. Cluj Napoca, 2003.
- 133.Stăniloae Dumitru, *”Teologia Dogmatică Ortodoxă, vol. 3”*, EIBMBOR, București, 1997.
- 134.Stănciulescu Elisabeta, *”Sociologia educației familiale”*, vol. II, Iași, Editura Polirom, 1998.
- 135.Șaguna A., *”Cunoștințe folositoare despre trebile căsătoriei spre folosul preoțimii și al scaunelor protopopești”*, Sibiu, 1854.
- 136.Terzea Viorel, *”Noul Cod civil. Vol. I. (Art. 1-1163). Adnotat cu doctrină și jurisprudență”*, Editura Universul Juridic, București, colecția: Coduri Comentate, 2011.
- 137.Tomescu Milena, *”Dreptul familiei și Protecția copilului”*, Editura All Beck-București, 2005
- 138.Tamas Ioan, *”Drept matrimonial canonic”*, Editura Presa Bună, Iași, 1994.
- 139.Trebici H., Ghebrea G., *”Familia și politica familială în România în perioada de tranziție. Teză de doctorat”*, București, 1999.
- 140.Trebici Vladimir, *”Demografia”*, București, Editura Științifică și Enciclopedică. 1979.
- 141.Trief Roxana Maria, *”Desfacerea căsătoriei prin divorț și partajul bunurilor comune ale soților”*, Editura Hamangiu, București, 2007.
- 142.Uglean Gheorghe, *”Curs de drept constituțional și instituții politice”*, Editura Proema, Baia Mare, 1996.
- 143.Ungureanu Carmen Tamar, *”Drept civil. Partea generală. Persoanele. În reglementarea noului Cod civil”* - Editura Hamangiu, 2012.

144. Valea Daniela, *”Sistemul de control al constituționalității în România”*, București, Editura Universul Juridic, 2010.
145. Vasilescu P., *”Regimuri matrimoniale. Partea generală”*, Editura Rosetti, București, 2003.
146. Vasilescu P., *”Relativitatea actului juridic civil. Repere pentru o nouă teorie generală a actului juridic civil”*, Editura Rosetti, București, 2003.
147. Vasilescu P., *”Regimuri matrimoniale”*, Editura Universul Juridic, București, 2009.
148. Voinea M., *”Familia contemporană. Mică enciclopedie”*, Editura Focus, București, 2005.
149. Xenopol A. D., *”Primul proiect de Constituțiune a Moldovei din 1822. Originile partidului conservator și a celui liberal”*, București, Institutul de Arte Grafice Carol Gobl, 1989.
150. Zamfir Cătălin, Vlăsceanu Lazăr, *”Dicționar de sociologie”*, București, Editura Babel, 1993.

III. Bibliografie online:

151. <http://www.dreptonline.ro>., accesat la data de 20.07.2014.
152. deieri-deazi.blogspot.ro, accesat la data de 11.09.2014, orele 11.
153. <http://www.euroavocatura.ro>., accesat la data de 15.07.2014 orele 14.00.
154. <http://www.ercis.ro/magisteriu/ioanpaul2exo.asp?doc=fc>.
155. www.jurisprudenta.ro
156. www.rasfoiesc.com.
157. <http://studia.law.ubbcluj.ro> accesat la data de 12.09.2014 orele 15.00.
158. <http://www.voci.ro>.